

POTROŠAČKI

REPORTER

ISSN 1452-6980

List Asocijacije Potrošača Srbije

www.apos.org.rs e-mail: apos@apos.org.rs

Broj 34, avgust 2009.

KUDA TE VODI TVOJ NOVAC?

Štampanje ovog broja omogućio je američki narod putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). APOS je u potpunosti odgovoran za sadržaj ove publikacije, koji ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade SAD.

Čim se rodimo postajemo deo velikog sveta finansijsa. Ukoliko ga dobro ne upoznaju za mnoge ljude on ostaje svet nepoznanica i neizvesnosti. Zbog toga je neophodno da upoznamo mnoga pravila, zakonitosti i pojmove sa kojima se svakodnevno susrećemo. Svi mi svakodnevno donosimo finansijske odluke, bilo da se odlučujemo da li da popijemo sok ili kafu sa prijateljima, da štedimo... Bez obzira na nivo obrazovanja, vrstu posla koji obavljamo ili mesto gde živimo, svako od nas može ovladati osnovama finansijsa. To je verovatno najbitnija vestešina koju treba da savladamo u životu kako bismo mogli da finansijski obezbedimo sebe i svoju porodicu. Poznavanje finansijsa je najkraći put ka finansijskoj nezavisnosti i sigurnosti

Dostizanje finansijske nezavisnosti

Kuda te vodi
TVOJ NOVAC?

Nova Brošura

Postoje ljudi koji znaju i umeju da koriste sve mogućnosti za čuvanje i ulaganje novca, donose dobre finansijske odluke i žive sigurnije, lepše i lakše. Da bismo postali deo ove grupe neophodno je da saznamo i bolje upoznamo prednosti i nedostatke finansijskih usluga. Ova Brošura koju je sponzorisao USAID je uvod u vaše finansijsko obrazovanje i pomoći će vam da saznate:

Kako da štedite i sačuvate više novca

Kako da odlučite gde da čuvate svoj novac

Kako da mudro trošite, odredite prioritete i ciljeve da bi vaši snovi postali stvarnost

Kako da investirate i uvećate svoj novac
Kako da se zadužujete

Sadržaj brošure je isključivo odgovornost Projekta podrške ekonomskom razvoju Srbije (SEGA), koji sprovodi Deloitte Consulting LLP, u saradnji sa Asocijacijom potrošača Srbije (APOS)

Brošuru možete da nađete u elektronskom izdanju na sajtu www.apos.org.rs a ukoliko želite da stupite u kontakt sa stručnjacima SEGA projekta ili želite primerke ove brošure možete da se obratite putem telefona SEGA projekta 011 3283 269 ili APOS-a 021 447 488.

KREDITNI BIRO

Šta je Kreditni biro i koja je njegova svrha

Kao posrednici na finansijskom tržistu, banke su u svom poslovanju stalno suočene sa kreditnim rizikom - tj. rizikom da korisnik kome se odobrava kredit ne bude uredan u njegovoj otplati. Na drugoj strani, banke su dužnici jer se za kredite koje odravaju građanima i privredi zadužuju na tržistu. Pre razvijanja koncepta Kreditnog biroa banke su se snalazile u međusobnoj saradnji razmenom informacija kojima

su raspolagale o klijentima, težeći tako da smanje kreditni rizik, što je podrazumevalo i formiranje liste neurednih dužnika koje su bile dostupne samo njima. Nemogućnost dolaska do pravih informacija o kreditnoj prošlosti nekog klijenta, značila je veći rizik za banku. Rizik je morao biti ukuškulan u cenu njenog proizvoda (kredita), tj. u kamatnu stopu. Razvojem Kreditnog biroa pri Udržanju banaka Srbije (UBS) 2004. godine, ovakva praksa je značajno poboljšana.

Kreditni biro UBS je centralni – nacionalni registar podataka o novčanim obavezama pravnih i fizičkih lica prema poveriocima i o njihovoj urednosti u izmirivanju tih obaveza. Registr podataka se ažurira na dnevnoj osnovi, a podatke dostavljaju sve banke, svi davaoci lizinga, osiguravajući društva, državne agencije i fondovi. Institucije koje dostavljaju podatke su odgovorne za tačnost i ažurnost podataka koji se iskažu u izveštajima Kreditnog biroa.

Dakle, primena ovakvog koncepta Kreditnog biroa doveo je do neuporedivo kvalitetnijeg vida prikupljanja i raspolažanja podacima, jer je uvela novinu koja ide u korist prvenstveno urednim dužnicima - u tome da oni mogu da dokumentuju i valorizuju svoju urednost u otplati kredita. Naime, informatička podrška i savremene komunikacije omogućavaju da u vremenu koje se meri sekundama, banka kreditor brzo dobije informacije o kreditnoj prošlosti klijenta (kroz izveštaj) i odmah pristupi obradi zahteva za kredit. Otuda novi kreditni pravilnik kao što su brzi krediti, laki keš i dr. Mali procenti neurednosti u otplati kredita govore o velikoj kreditnoj disciplini građana naše zemlje. Ukratko, cilj rada kreditnog biroa je da smanjuje kreditni rizik i čini kredite dostupnijim i jeftinijim za zajmoprimece.

Koji podaci i sa kojim ciljem se vode u Kreditnom birou

Kreditni biro za građane vodi podatke o:

Tekućim obavezama, kao što su obaveze po osnovu kredita, kreditnih karatica, o pozajmicama po tekućim računima građana, o aktiviranim jemstvima, o lizingu;

Potencijalnim obavezama, kao što su podaci o datim jemstvima (žirantima) po kreditima drugih građana;

Urednosti u izmirivanju tekućih obaveza. Neurednost, odnosno docnja u izmirivanju obaveza građana predstavlja dospeli i neizmirenu obavezu od 60 i više dana. Drugim rečima, docnja nastaje kada građanin ne uplati ratu kredita više od 60 dana računajući od dana dospēća te rate ili kada nedozvoljeno prekoračenje po tekućem računu ne izmiri u navedenom roku računajući od dana nastanka nedozvoljenog prekoračenja.

Veoma je važno istaći da se u Kreditnom birou *ne vode* podaci o prihodima, niti se imaju uvid u stanje na računima građana. To znači istovremeno da Kreditni biro *ne donosi odluku o odobrenju kredita*, nego se ta odluka donosi isključivo u banci u skladu sa njenom poslovnom politikom.

Zdrav i uspešan bankarski i ukupan finansijski sistem zasniva se na finan-

sijskoj disciplini i prihvatljivoj visini zaduženosti svih subjekata. Zato Kreditni biro ima poseban značaj za finansijske vlasti (Narodnu banku i vladu), jer je prekinuo praksu licitiranja i nagadjanja o visini zaduženosti kod poslovnih banaka - podaci iz Kreditnog biroa su apsolutno pouzdani i tačni, sa praktično dnevnom ažurnošću. Isto tako njegova puna obuhvatnost ima duboki značaj za infrastrukturu finansijskog tržista.

Dakle, postojanje Kreditnog biroa predstavlja uspešan projekat čija se korist ogleda na nacionalnom nivou, ali istovremeno i na nivou svakog pojedinca, jer ga "čuva" od ulaska u stanje prezaduženosti.

Ko može da ima uvid u podatke i u kom obimu

Izveštaje sa podacima o zaduženosti (i eventualno docnji u otplati) mogu da vide samo građanin/firma i banka kreditor. Izveštaj se može dobiti isključivo na osnovu pismene saglasnosti tražioca kredita. Saglasnost se može i oponzati.

Kada je reč o proceduri odobrenja kredita ili druge finansijske usluge sa odloženim plaćanjem, izveštaj od Kreditnog biroa tehnički može povući samo ovlašćeni službenik banke, davaoca lizinga ili drugog poverioca kojima građani podnose zahtev za odobrenje kredita (ili druge finansijske usluge sa odloženim plaćanjem). Tom prilikom, ovlašćeni službenici banke povlači Izveštaj Kreditnog biroa (osnovni izveštaj) *isključivo na osnovu pismene saglasnosti građanina* na koga se izveštaj odnosi. Saglasnost se daje potpisom na formular Kreditnog biroa koji se građaninu lično uručuje na šalteru. Izveštaj Kreditnog biroa povučen na ovaj način sadrži sve navedene kategorije podataka, ali ne i nazive pružaoca finansijskih usluga (ime banke, lizing kompanije, i sl.).

Građanin može izvršiti uvid u podatke koji se o njemu vode kod banaka i drugih pružaoca finansijskih usluga i nevezano za proceduru podnošenja zahteva za odobrenje kredita ili druge finansijske usluge sa odloženim plaćanjem. Taj izveštaj se zove Lični izveštaj za sopstvene potrebe. On se može dobiti tako što građani podnose Zahtev za dobijanje ličnog izveštaja na šalteru *bilo koje* banke i/ili kod Kreditnog biroa UBS. Građani takodje mogu da izaberu i način na koji žele dostavu Ličnog izveštaja: faksom, mejlom, poštom, a kod Kreditnog biroa UBS i ličnim preuzimanjem. Takodje, kod Kreditnog biroa UBS građani mogu izvršiti *lični uvid* u podatke koji se o njima vode bez štampanog izveštaja i to bez plaćanja naknade. Lični izveštaj sadrži sve navedene kategorije podataka, uključujući i nazive pružaoca finansijskih usluga (ime banke, lizing kompanije, i sl.).

Dakle, razlika ova dva izveštaja Kreditnog biroa je u:
 - njihovoj nameni: apliciranju za kredit ili sopstvena potreba
 - stepenu uvida u podatke (o nazivu banke ili drugog poverioca): samo građanin može da vidi nazive banaka i/ili poverioca kod kojih ima/nema obaveze, dok banke i/ili drugi poverici nemaju tu mogućnost.

Kakva je procedura za ispravku netačnih podataka

Ukoliko građani uoče netačne podatke u generisanom izveštaju Kreditnog biroa, oni mogu zahtevati izmenu ili brisanje netačnog podatka popunjavanjem Zahteva za ispravku - dopunu, koji se dobija uz Lični izveštaj na šalteru banke i/ili Kreditnog biroa UBS. Zahtev za ispravku se ne plaća. Ukoliko je takav zahtev opravдан, banka ili drugi poverilac koji je Kreditnom birou dostavio netačan podatak, dužan je da izvrši korekciju najdalje u roku od 15 dana (u praksi se najčešće sprovodi već u roku od 3 dana). Inače, sve izmene podataka izvršene kod banaka u toku dana (otplate kredita, izmirena docnja, itd.) iskazuju se u Izveštaju Kreditnog biroa narednog dana od dana dostavljanja tih podataka od strane banke ili drugog pružaoca usluge.

Ko i koliko plaća usluge Kreditnog biroa

Usluge Kreditnog biroa plaća građanin. Cena Izveštaja Kreditnog biroa definisana je tarifom naknada, koje su oslobođene poreza na dodatu vrednost. Visina naknade zavisi od vrste izveštaja i namene: Lični izveštaj se naplaćuje 230 dinara, dok je cena Osnovnog izveštaja 205 dinara.

Kreditni biro se nalazi u Bulevaru Kralja Aleksandra 86/II, 11000 Beograd; www.ubs-asb.com; e-mail: kreditni.biro@ubs-asb.com; tel: 011 30 20 765, 30 571, 30 20 768.

Autor: mr Sladjana Sredojević
Savetnik za međunarodnu saradnju,
finansijska tržista i edukaciju u Udržanju banaka Srbije

Učesnici Seminara za finansijsku obuku potrošača u Srbiji održanog u Vršcu 28 - 29 jula 2009.

Seminar za finansijsku obuku potrošača u Srbiji

USAID-SEGA projekat, u saradnji sa APOSOM organizovao je seminar za finansijsku obuku potrošača koji je imao cilj da pruži širi uvid u neka ključna pitanja i probleme sa kojima se potrošači suočavaju pri korišćenju sve većeg broja finansijskih proizvoda u Srbiji.

Seminari su namenjeni volonterima koji rade na obuci i zaštitu prava potrošača, a učestvovali su predstavnici organizacija iz Alibunara, Bačke Topole, Beograda, Bora, Vršca, Kruševca, Niša, Novog Sada, Požarevca i Sente. Učesnici seminara detaljno su razmatrali sledeća pitanja:

Koja je prava cena pozajmica?

Koja pitanja treba da postavim u vezi sa svojim hipotekarnim kreditom?

Koje informacije prikuplja kreditni biro, i kakve to veze ima sa mnom? Kakvo mi osiguranje treba?

Šta treba da imam na umu kada biram privatni penzijski fond?

Koliko mogu da izgubim ukoliko kupim investicionie hartije od vrednosti?

Sve ovo treba da im pomogne da u svojim sredinama i organizacijama gde deluju na pravi način pomognu potrošačima, koji im se obraćaju za pomoć pri kupovini i korišćenju finansijskih proizvoda.

Predavači na seminaru su stručnjaci u oblasti finansija, zaposleni na SEGA projektu, koji imaju znanja o lokalnom tržistu kao i o raznim metodama obuke. Učesnici su dobili primerke prezentacija i materijala koji su koristili tokom diskusija a namenjeni su i za prezentaciju potrošačima širom Srbije.

Ovim je otpočeo širi program edukacije potrošača-korisnika finansijskih usluga sa ciljem da nauče već od školskih dana kako da upravljuju svojim novcem na najbolji način.

OBUĆA OPASNA PO ZDRAVLJE

Prema informacijama sa RAPEX-a (<http://ec.europa.eu/rapex>) tokom 2008 i u prvoj polovini 2009 godine sa tržišta Evrope povučeno je 145 modela obuće jer je predstavljala rizik i opasnost za zdravlje potrošača. Od ukupnog broja povučenih modела 41 model, odnosno 28,2% je obuća za decu a 104 modela odnosno 71,7% je obuća za odrasle. Ono što posebno zabrinjava jeste da je veoma veliki procenat (83,4%) povučen zbog hemijskog rizika, jer obuća u sebi sadrži otrovne supstance.

Kompletan spisak povučene obuće naći ćete na našem sajtu www.apos.org.rs, a ovom prilikom skrećemo vam pažnju na neke od povučenih modela zbog hemijskog rizika ..

Da bi bili sigurni da niste kupili cipele koje sadrže otrovne supstance OBAVEZNO pri kupovini proverite broj, tip i naziv modela obuće i uporedite sa onim koji su povučeni sa tržišta EU. Jedino tako ćete biti sigurni da slična obuća, koje ima i u našim prodavnicama nije ona koja je zbog opasnosti po zdravlje povučena sa tržista EU.

I OBUĆA IMA LIČNU KARTU, OBAVEZNO JE PROVERITE!

Proizvod: ženske čizme
Marka: Amelia Zaragoza
Tip i broj modela: 820674
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: ženske čizme
Marka: Amelia Zaragoza
Tip i broj modela: 820655
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: ženske cipele-mokasine
Marka: Luciano Barachini
Tip i broj modela: model 10343
Zemlja porekla: Italija

Prema informacijama sa RAPEX-a ova obuća je povučena sa tržišta zbog opasnosti od hemijskog rizika jer sadrži dimetilfumarat (DMF) u obući i kesičama koje se nalaze u ambalaži. DMF je supstanca koja se smatra veoma opasnom, iritantnom i nadražujućom u kontaktu sa kožom, upotreba ove materije kao biocida nije dozvoljena.

Proizvod: dečje gumene sandale
Marka: nepoznata
Tip i broj modela: ART.KVA 3790
Zemlja porekla: Nemačka

Proizvod: dečje gumene papuče
Marka: nepoznata
Tip i broj modela: ART. HY-128A
Zemlja porekla: Nemačka

Proizvod: dečje gumene papuče
Marka: nepoznata
Tip i broj modela: ART. 117
Zemlja porekla: Nemačka

Proizvod: dečje gumene papuče
Marka: nepoznata
Tip i broj modela: ART. NO 703A
Zemlja porekla: Nemačka

Proizvod: dečje gumene sandale
Marka: nepoznata
Tip i broj modela: CVA-880
Zemlja porekla: Nemačka

Proizvod: cipele za devojčice
Marka: Pasite
Tip i broj modela: Model 773, Article No P1050, Code JTGO 439 23BL
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: dečja čizmica do članka
Marka: Tokitos
Tip i broj modela: Model 820821 Barkod 3021100311134223
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: cipele za devojčice
Marka: OLE CON OLE
Tip i broj modela: Model o4/283005-21/29 000045182920
Zemlja porekla: Nepoznata

Proizvod: dečje cipele
Marka: Bache
Tip i broj modela: Model 820790 Barkod: 0120049461188
Zemlja porekla: Kina

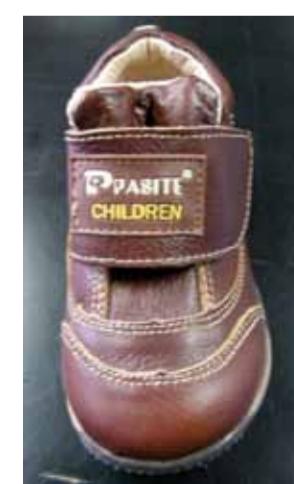
Proizvod: dečja cipela
Marka: Tokitos
Tip i broj modela: Ref.82077
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: dečja obuća
Marka: Bache
Tip i broj modela: Veličina 24 barkod: 0120205871936 4227 600 514
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: cipele za devojčice
Marka: Pasite
Tip i broj modela: Ref.P937
Zemlja porekla: Kina

Proizvod: dečja obuća
Marka: Pasite
Tip i broj modela: P1030
Zemlja porekla: Kina